

اعتبارسنجی آنالیز پوش آور ترکیبی متناسب با جرم بر پایه روابط تحلیل مودال برای بررسی عملکرد لزرهای دیوار برشی فولادی

بابک بهفروز^۱، پرهام معمازارزاده^۲، فرهاد بهنامفر^۳

۱- دانشجو، کارشناسی ارشد سازه، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد نجف آباد، دانشکده مهندسی عمران، نجف آباد، ایران

Babak_befrooz@sci.iaun.ac.ir

۲- استادیار ساره، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد نجف آباد، دانشکده مهندسی عمران، نجف آباد، ایران

p-memar@iaun.ac.ir

۲- استادیور ساره، دانشگاه صنعتی اصفهان، دانشکده مهندسی عمران، اصفهان، ایران

farhad@cc.iut.ac.ir

چکیده

با توجه به لزوم تخمین دقیق عملکرد لرزه‌ای سازه‌ها در حین وقوع زلزله تحلیل‌های غیرخطی از اهمیت خاصی برخوردارند. در بین روش‌های گوناگون تحلیل غیرخطی، همواره روش تحلیل تاریخچه زمانی به عنوان دقیق‌ترین روش آنالیز مطرح بوده است. اما به دلیل زمان‌بر بودن و پیچیدگی‌های این روش، همواره محققان در پی روش‌های ساده‌تر و در عین حال دقیق برای برآورد صحیح از عملکرد لرزه‌ای سیستم‌های باربر جانبی، از جمله قاب‌های دارای دیوار برشی فولادی بوده‌اند. یکی از این روش‌ها، آنالیز پوش آور ترکیبی متناسب با جرم بر پایه روابط تحلیل مودال است. این روش بسیار شبیه به آنالیز پوش آور مودال است، با این تفاوت که در این روش سعی در بهبود نارسانی‌های آنالیز پوش اور مودال بوده است. در این تحقیق با توجه به فقدان منبعی مناسب، حاوی نتایج حاصل از آنالیز پوش آور دیوار برشی فولادی به عنوان یک سیستم باربر جانبی قاب ۹ طبقه تحت آنالیز تاریخچه زمانی با هفت رکورد زلزله و آنالیز پوش آور ترکیبی متناسب با جرم بر پایه روابط تحلیل مودال قرار گرفته و نتایج حاصل در چهارچوب تغییر مکان نسبی طبقات، جابجایی طبقات و بررش طبقات به صورت جامع مورد مقایسه قرار گرفته است. نتایج نشان‌دهنده این است که روش فوق با تخمینی مناسب نتایج دقیق‌تری از آنالیز پوش آور با الگوی بارهای ارائه شده در FEMA-356 برای قاب‌های دارای دیوار برشی فولادی سخت نشده با ورق نازک جان در دسترس قرار می‌دهد.

واژه‌های کلیدی: دیوار برشی فولادی، آنالیز تاریخچه زمانی، آنالیز پوش آور ترکیبی متناسب با جرم بر پایه روابط تحلیل مودال

۱. مقدمه

شناخت نسبت به پدیده زلزله روز به روز در حال افزایش است و آینه‌نامه‌های ساختمانی به واسطه این پیشرفت‌ها در حال تکامل هستند. مجموعه کاستی‌های روش‌های نیرویی مورد استفاده در این آینه‌نامه‌ها نیاز به

ارائه روش‌های جدید را که بر مبنای تحلیل‌های غیرخطی و در نظر گرفتن رفتار واقعی اجزای سازه هنگام زلزله است، آشکار ساخت. بر این اساس روش مهندسی زلزله بر اساس سطح عملکرد معرفی و ارائه شد [1]. یکی از مرسوم‌ترین آنالیزهای مورد استفاده در مهندسی زلزله بر اساس عملکرد آنالیز بارافزون است که توسط چندین مرجع معتبر مثل ATC و FEMA گسترش یافت [2,3]. کارهای تحقیقاتی زیادی هم برای تکامل آن در حال انجام است که در این مقاله بیشتر به روش کامل شده مودی متناسب با جرم¹ که توسط کیم و همکارانش در حال گسترش است پرداخته می‌شود. [4].

۲ روش‌های آنالیز پوش آور سنتی^۲

در حالت کلی در روش‌های تحلیل پوش آور سنتی مشخصات مصالح و مواد غیر استیک بطور مستقیم در مدل سازه‌ای وارد می‌شود. سپس این مدل سازه‌ای تحت اثر یک الگوی بار جانبی بصورت افزایشی تا رسیدن به یک تغییر مکان هدف هل داده شده و مقادیر تغییر شکل‌های داخلی و نیروها تعیین می‌شوند. ترتیب و قوع شکستگی‌ها، مفاصل پلاستیک در طول فرآیند به راحتی قابل نمایش می‌باشد. این فرآیند تا زمانی که جابجایی سازه از جابجایی هدف تجاوز نماید و یا اینکه سره را بربیزد ادامه می‌یابد. در این روش‌ها سعی بر آن است که جابجایی هدف برابر با ماکریم جابجایی محتمل ثابت اثر زمین‌لرزه مورد انتظار باشد. در واقع در روش تحلیل پوش آور جهت ارزیابی عملکرد سازه، طیف ظرفیت سازه با طبق تقاضای لرزه‌ای مقایسه می‌شود. در این مقاله با هدف مقایسه آنالیز پوش آور متناسب با جرم¹ با روش‌های سنتی با استفاده از الگوهای جانبی متداول از قبیل الگوی بار مثلثی و الگوی بار یکنواخت که هر دو در منابع [2,3] ارائه شده است، سازه تا جابجایی هدف مطابق رایطه شماره ۱ تحت بار جانبی قرار گرفته و تمامی نیازهای لرزه‌ای سازه در جابجایی برابر تغییر مکان هدف محاسبه شده است.

$$Total_{Dy} = (C_1 C_2 C_3 \frac{T_e^2}{4\pi^2} S_a g) / (h_{Total}) \quad (1)$$

۳ تحلیل ترکیبی متناسب با جرم بر پایه روابط تحلیل مودال

کیم و همکارانش در سال 2008 روشی تحت عنوان پوش آور متناسب با جرم¹ برای تحلیل استاتیکی غیرخطی ساختمانها ارائه دادند [4]. این روش نیز شباهت زیادی به روش آنالیز پوش آور مودال آارد. نیروی اعمالی به طبقات در این روش متناسب با جرم لرزه‌ای هر طبقه می‌باشد. دلایل انتخاب این توزیع بار و برتری‌های این انتخاب نسبت به روش آنالیز پوش آور مودال، توسط کیم به شرح زیر ارائه شد:

¹ Mass Proportional Pushover Analysis(MPP)

² Conventional Pushover Analysis (CPA)

³ Modal Pushover Analysis (MPA)

- براساس تئوری دینامیک سازه‌ها، استفاده از اصل بر هم نهی پاسخ‌های سازه در ناحیه‌ی غیرالاستیک مجاز نمی‌باشد. در نتیجه استفاده از الگوهای بار متناظر با اشکال مودی، و تحلیل سازه در ناحیه‌ی غیرخطی به صورت مجزا برای هر توزیع بار، یعنی آنچه در روش MPA مورد استفاده است، صحیح نمی‌باشد. در روش MPP با درنظر گرفتن جرم لرزه‌ای هر طبقه به عنوان مولد نیروی اینترسی در آن طبقه، این مشکل وجود ندارد. در این روش سازه تنها یک بار تحلیل پوش آور می‌شود و این مسئله بیان‌گر این است که در این روش مودهای بالاتر در مود اول متصرکر شده‌اند.
 - در روش MPA برای به دست آوردن رابطه‌ی بین جابجایی و شبه شتاب مدل یک درجه آزادی، سازه باید به تعداد مودهای در نظر گرفته شده تحلیل شود در حالی که در روش MPP این طور نیست.
 - در روش MPA، بگشت جابجایی بام در مودهای بالاتر از مشکلات محتمل است که در روش MPP این مشکل وجود ندارد.
 - در صورت استفاده از طبقه‌پاسخ غیرخطی برای به دست آوردن جابجایی حداقل مدل یک درجه آزادی، با توجه به اینکه شب قسمت دوم منحنی دو خطی برای هر مود متفاوت است، به تعداد مودهای در نظر گرفته شده باید طیف پاسخ غیرخطی تهیه شود.
 - در روش MPA نیاز به تحلیل مودی برای به دست آوردن بردارهای ویژه به عنوان الگوی بار، و ضربیت مشارکت مودی و جرم موثر مودی برای تبدیل منحنی ظرفیت به منحنی طیف ظرفیت می‌باشد. در حالی که در روش MPP بردار جابجایی طبقات تحت بار متناسب با جرم لرزه‌ای آنها به عنوان شکل مود سازه در نظر گرفته می‌شود.
- با توجه به اینکه در این روش تحلیل مقادیر ویژه انجام نمی‌شود، شکل زیری که مورد استفاده قرار می‌گیرد در واقع بردار تغییر شکل الاستیک سازه تحت توزیع بار معرفی شده می‌باشد. گام‌های روش MPP از قرار زیر است:
1. تحلیل پوش آور سازه تحت بار جانبی باتوزیع متناسب بار جرم به صورت $(w^1) = [M]g^1$ که در آن M ماتریس جرم در معادله‌ی دیفرانسیل ارتعاش سازه می‌باشد.
 2. منحنی ظرفیت سازه (منحنی برش پایه بر حسب جابجایی بام) ترسیم می‌شود.
 3. منحنی شبه شتاب مدل یک درجه آزاد A بر حسب جابجایی D با استفاده از روابط 2 و 3 تعیین می‌شود.

(2)

$$A = \frac{V_b}{M}$$

(3)

$$D = \frac{u_r}{\Gamma}$$

که در روابط فوق، M جرم کل سازه و Γ ضریب مشارکت مودی می‌باشد. همان طور که قبل اشاره شد، شکل مودی موردنظر برای محاسبهٔ ضریب مشارکت مودی، بردار تغییر شکل الاستیک سازه تحت بار یکنواخت می‌باشد.

4. جابجایی حداکثر سازه‌ی یک درجه آزادی D_{\max} توسط تحلیل دینامیکی غیرخطی محاسبه می‌شود.
5. جابجایی‌های حداکثر سازه‌ی چند درجه آزادی با استفاده از رابطه‌ی 4 برآورد می‌شود.

(4)

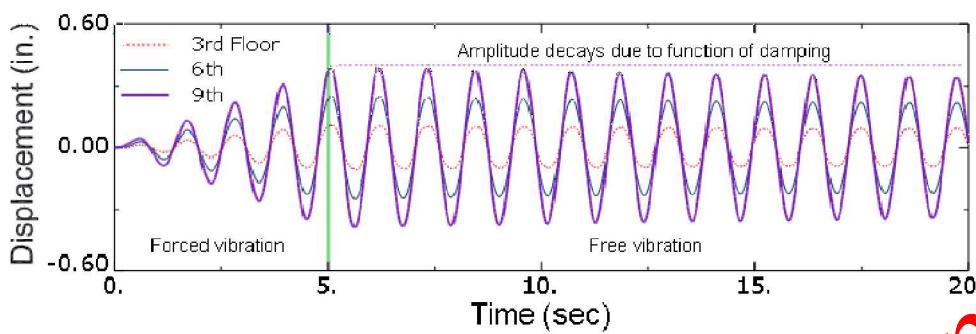
$$\{u_{\max}\} = D_{\max} \Gamma \{u_e\}$$

4. مدل مورد استناده دیوار برشی فولادی

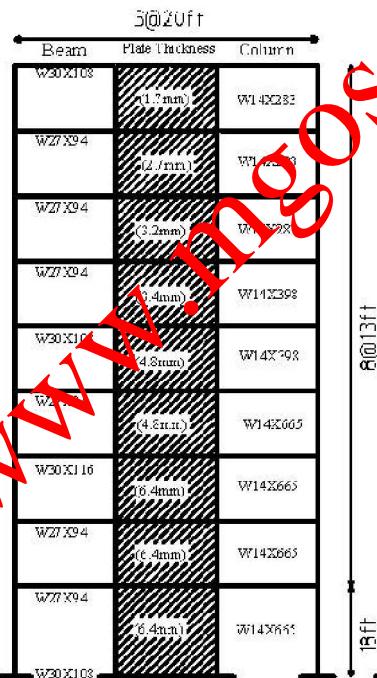
امروزه استفاده از دیوارهای برشی فولادی به واسطه مقاومت و سختی جانبی مناسب به طور گسترده در جوامع صنعتی به طور روز افزون در حال افزایش است. وظیفه اصلی دیوار برشی فولادی مقاومت در برابر نیروهای برشی ایجاد شده در طبقات و کنترل واژگونی نشاند. آن در خلال زمین لرزه می‌باشد. در سال 2004 آین نامه‌های مختلف مثل آین نامه طراحی سازه‌های فولادی کنادا [7] ضوابطی را برای طراحی دیوار برشی فولادی ارائه کردند [8] در سال 2005 ضوابطی برای طراحی دیوار برشی فولادی ویژه به آین نامه طراحی سازه‌های فولادی اضافه گردید [9].

دیوارهای برشی فولادی که با نام اختصاری Steel Plate Shear Wall در آین نامه AISI معرفی می‌شوند، یک سامانه از ورق‌های فولادی، تیرها و ستون‌های پیرامونی است. [9] مدل‌سازی و همکاران (2010) با توسعه مدل المان محدود قاب دیوار برشی فولادی تاثیر تعداد نقاط انتگرال گیری گوسی بر پاسخ دیوارهای برشی فولادی، تاثیر فرایند فیلتر سازی، تاثیر نقص اولیه در ورق‌های پرکننده و ارزیابی صحت اعتبار مدل قاب دارای دیوار برشی فولادی را مورد بررسی قرار داده‌اند. از این رو مدل مورد استفاده آنها بتنی آنالیز پوش آور در این تحقیق قرار گرفته است [10,11,12,13]. به این منظور سه قاب سه، شش و نه طبقه دارای دیوار برشی فولادی برای آنالیز در نرم افزار تحلیل به روش اجزای محدود ABAQUS انتخاب شده است. در هریک از این قاب‌ها از روش‌های آنالیز پوش آور بر اساس آین نامه و روش‌های مبتنی بر آنالیز پوش آور مودال استفاده خواهد شد. قاب مورد استفاده در این مقاله در شکل شماره 2 قابل مشاهده است.

برای اعتبارسنجی مدل مورد استفاده در این مقاله، ابتدا مدل‌های مورد نظر تحت یک نیروی جانبی متناوب سینوسی با فرکانس ارتعاش مود اول در تراز بام قرار داده و سپس اجازه می‌دهیم مدل مورد نظر به مدت 15 ثانیه ارتعاش آزاد کند. تاریخچه پاسخ جابجایی طبقات مختلف دیوار برشی 9 طبقه تحت بارگذاری یاد شده در شکل شماره 1 قابل مشاهده است. مطابق انتظار در 5 ثانیه اول ارتعاش سازه دچار پدیده تشدید شده و سپس با قطع بارگذاری به ارتعاش آزاد خود ادامه می‌دهد. این همان پاسخ مورد انتظار است.

شکل ۱- تاریخچه پاسخ جابجایی طبقات در قاب ۹ طبقه دیوار برشی فولادی

شکل ۲ قاب نه طبقه مورد استفاده در این مقاله

جدول ۱ مشخصات مکانیکی پروفیل‌ها و ورق فولادی استفاده شده در این تحقیق براساس مدل دوخطی

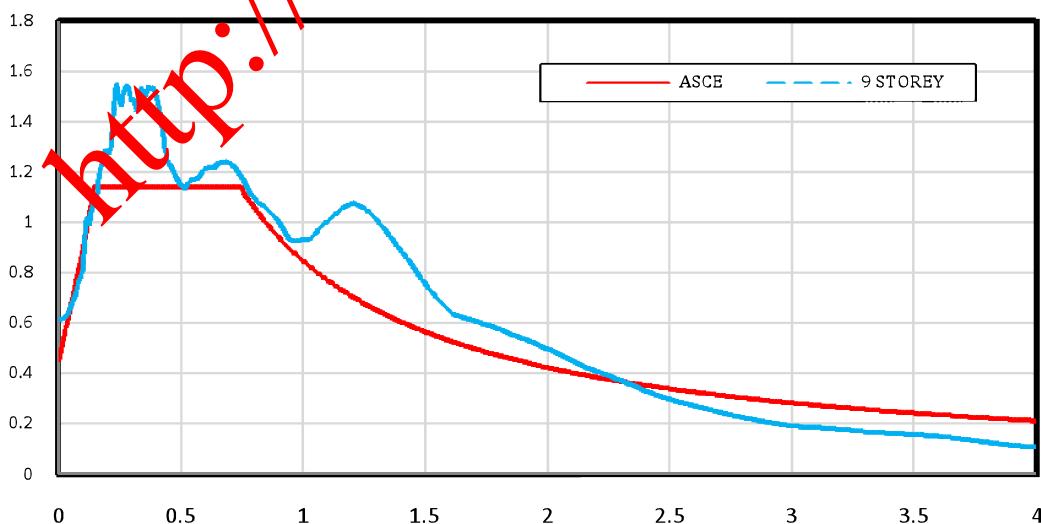
E_1	E_2	ν	ρ	F_{yp}	F_{yb}
200(GPa)	200(MPa)	0.3	7.8(ton / m ³)	248(MPa)	345(MPa)

5. رکوردهای مورد استفاده برای تحلیل دینامیکی غیر خطی

برای تحلیل دینامیکی غیرخطی مطابق آین نامه ASCE 7-05 از هفت رکورد زلزله مختلف استفاده شده است که طیف پاسخ آنها به مقادیر طیف طرح این آین نامه در محدوده ۰.۲ تا ۱.۵ برابر زمان تناوب سازه در مود اول مقیاس شده‌اند. سپس میانگین پاسخ به عنوان نتیجه حاصل از این آنالیز در نظر گرفته شده است. این رکوردها بگونه‌ای انتخاب شده‌اند که علاوه بر مطابقت نوع خاک مورد بررسی سازه وارد مرحله غیر خطی گردید. جدول شماره ۲ مشخصات این زلزله‌ها را نشان می‌دهد.

جدول ۲ - مشخصات زلزله‌های مورد استفاده در این مقاله

Name	Date	Station	Component(deg)	Vs30(m/s)	PGA	PGV	Soil Type (UBC 1997)	Site Class in NEHRP
Cape Mendocino	4/25/1992	Rio Dell Overpass - FF	270	311.8	0.385	43.92	SD	D
Loma Prieta	10/18/1989	Capitola	0	288.6	0.29	35.001	SD	D
Duzce	11/12/1999	Duzce	180	274.5	0.348	60.024	SD	D
Erzincan	3/13/1992	Erzincan	NS	274.5	0.515	83.956	SD	D
Imperial Valley	10/15/1979	El Centro Array #11	E	196.3	0.364	34.366	SD	D
Northridge	1/17/1994	Pardee - SCE	N	345.4	0.657	75.209	SD	D
Kobe	1/16/1995	Takatori	S	256	0.611	127.191	SD	D

شکل ۳ - طیف طرح الاستیک ۵% میرای ASCE و طیف‌های مقایسه شده برای هر یک از سازه‌ها

6. نتایج و مقایسه روش‌های مورد استفاده

با توجه با انجام آنالیز استاتیکی غیر خطی بر اساس الگوی بار مثلثی و یکنواخت از دو الگوی بار ارائه شده در آنالیز پوش آور متدال و آنالیز پوش آور ترکیبی متناسب با جرم بر پایه روابط تحلیل مودال، خطای هریک از نتایج در مقایسه با آنالیز تاریخچه زمانی در قالب خطای هر طبقه و خطای کلی براساس روابط ۵ و ۶ مطابق جداول زیر قابل ارائه است:

$$ERROR_{parameter} = \frac{NSP_{Parameter} - THA_{Parameter}}{THA_{Parameter}} \times 100 \quad (5)$$

$$ERROR_{(NSPs)} = 100 \times \sqrt{\frac{1}{n} \sum_{i=q}^n \left(\frac{NSP_{Parameters} - THA_{parameters}}{THA_{parameters}} \right)^2} \quad (6)$$

جدول 3- مقایسه خطای روش‌های مورد استفاده برای جابجایی طبقات سازه 9 طبقه

طبقه	0	1.0	2.0	3.0	4.0	5.0	6.0	7.0	8.0	9.0
الگوی بار مثلثی	0	57.0	44.1	35.1	28.2	22.8	19.2	17.3	16.8	15.8
الگوی بار یکنواخت	0	28.1	13.7	7.9	7.4	9.4	12.4	14.9	15.9	15.7
روش آنالیز متناسب با جرم	0	29.8	16.3	12.4	12.3	12.4	11.1	-9.9	-7.6	-5.1

همان‌گونه که در جدول 3 مشاهده می‌گردد خطای در محاسبه جابجایی طبقات در طبقه ات طبقه ۹ طبقه خطای ناشی از روش آنالیز MPP از دقت به مرتب بیشتری نسبت به سایر روش‌های آنالیز روش آور برخوردار است.

جدول 4- مقایسه خطای روش‌های مورد استفاده برای جابجایی نسبی طبقات سازه 9 طبقه

طبقه	0	1.00	2.00	3.00	4.00	5.00	6.00	7.00	8.00	9.00
الگوی بار مثلثی	0	56.96	25.32	11.64	3.58	0.84	3.58	19.55	35.14	30.43
الگوی بار یکنواخت	0	28.11	6.81	5.47	9.32	25.92	42.31	51.91	50.85	43.12
روش آنالیز متناسب با جرم	0	29.76	2.81	4.36	15.90	18.89	11.77	18.41	9.46	3.17

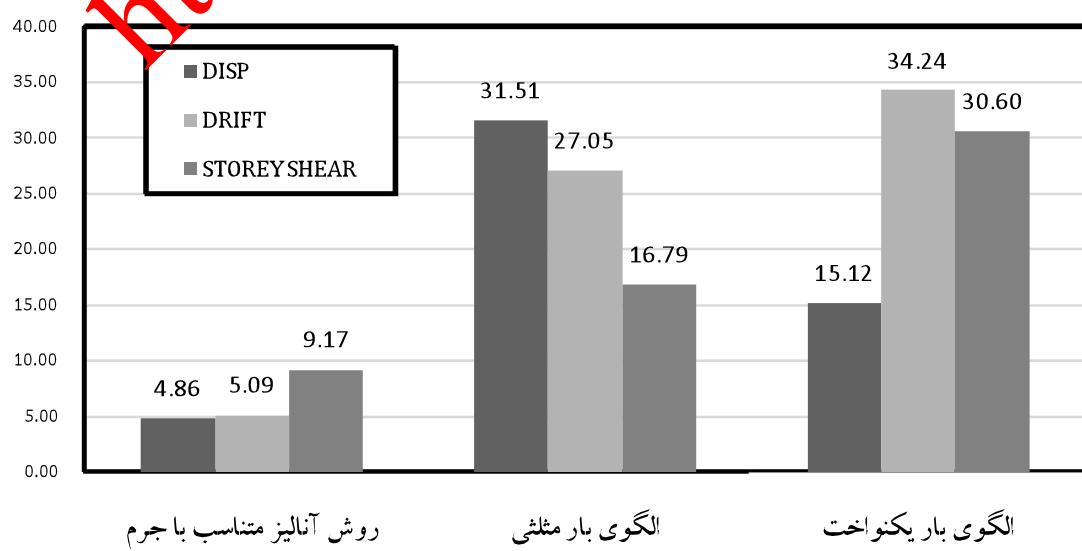
همان گونه که در جدول 4 مشاهده می‌گردد در طبقات پنجم به بعد در قاب 9 طبقه خطای ناشی از روش آنالیز MPP از دقت به مراتب بیشتری در زمینه محاسبه تغییر مکان نسبی نسبت به سایر روش‌های آنالیز پوش آور برخوردار است. همان گونه که در این جدول قابل مشاهده است این خطا در طبقات هشتم و نهم در دو الگوی بار مثلثی و یکنواخت نسبت به روش MPP به صورت غیر قابل مقایسه‌ای بیشتر است.

جدول 5- مقایسه خطای روش‌های مورد استفاده برای برش طبقات سازه 9 طبقه

طبقه	0	1.00	2.00	3.00	4.00	5.00	6.00	7.00	8.00	9.00
الگوی بار مثلثی	0	13.98	9.56	9.59	8.62	6.56	0.78	10.6	23.2	37.2
الگوی بار یکنواخت	0	37.4	21.38	11.8	2.65	6.22	18.2	30.6	43.81	56.48
روش آنالیز متناسب با جرم	0	40.38	33.81	32.89	29.99	25.75	15.49	2.49	13.64	31.03

همان گونه که در جدول 5 مشاهده می‌گردد بر طبقات ششم به بعد در قاب 9 طبقه خطای ناشی از روش آنالیز MPP از دقت به مراتب بیشتری در زمینه محاسبه برش طبقات نسبت به الگوی بار یکنواخت برخوردار است. همان گونه که در این جدول قابل مشاهده است این خطا در طبقات پایین نسبت به الگوی بار مثلثی از دقت مناسبی برخوردار نیست.

با توجه به جداول فوق و خطای ناشی از هر یک از پارامترهای مورد محاسبه، خطای کلی ناشی از سه روش برای جابجایی طبقات، جابجایی نسبی طبقات و برش طبقه براساس رابطه شماره 6 مطابق شکل شماره 3 قابل مشاهده است.

شکل ۳ مقایسه کلی خطای روش‌های مورد استفاده برای برش طبقات، جابجایی نسبی و جابجایی کلی سازه ۹ طبقه

7. نتیجه گیری

نتایج حاصل از آنالیز پوش آور به روش‌های سنتی و آنالیز پوش آور ترکیبی متناسب با جرم بر پایه روابط تحلیل موdal به شرح زیر قابل ارائه است:

مقایسه روش‌های محاسبه تغییر مکان هدف از طریق ضرایب تغییر مکان و محاسبه از روش طیف غیرخطی ارتعاش سازه یک درجه آزادی نشان داد خطای حاصل از روش غیرخطی ارتعاش سازه یک درجه آزادی در تمامی قاب ها تخمین های دقیق تری در خیار مهندسین قرار می دهد، به این ترتیب این روش به عنوان مبنای روش محاسبه تغییر مکان هدف برای قاب ۹ درجه آزادی خیار بر بشی فولادی پیش نهاد می گردد. با افزایش ارتفاع قاب های دیوار بر بشی فولادی دقت در تمامی الگوهای نایابی تخمین پارامترهای لرزه ای افزایش می یابد. این دقت در روش آنالیز پوش آور ترکیبی متناسب با جرم بر پایه روابط تحلیل موdal محسوس تر است. به صورت کلی و با احتساب هر سه کمیت مورد بحث روش آنالیز پوش آور (MMP)، تغییر مکان نسبی طبقات و هم چنین تغییر مکان کلی طبقات را برای قاب ۹ طبقه با تقریب بسیار مناسبی ارائه می دهد.

8. مراجع

- [1] Krawinkler, H., and Seneviratna, G., 1998, "Pros and cons of a pushover analysis of seismic performance evaluation," *Engineering structures*, 20(4-6), pp. 452-464.
- [2] FEMA. *Prestandard and commentary for the seismic rehabilitation of buildings*, "FEMA 356", 2009, Washington, DC: Federal Emergency Management Agency.
- [3] ATC. *Seismic evaluation and retrofit of concrete buildings*. ATC-40 report. Redwood City (CA): Applied Technology Council; 1996.
- [4] Kim, S. P., and Kurama, Y. C., 2008, "An alternative pushover analysis procedure to estimate seismic displacement demands," *Engineering structures*, 30(12), pp. 3793-3807.
- [5] Sasaki, K. K., Freeman, S. A. and Paret, T. F., 1998, "Multi-mode pushover procedure (MMP) - A method to identify the effects of higher modes in a pushover analysis," Proc. Of the Sixth US National Conference on Earthquake Engineering, Earthquake Engineering Research Inst., Oakland, California.
- [6] Moghadam, A. S. and Tso, W. K., 2002, "A pushover procedure for tall buildings," Proc. of the Twelfth European Conference on Earthquake Engineering, London, United Kingdom, Paper No. 395.

[7] Canadian Standards Association, *CAN/NSA-S16-01, Limit states design of steel structures*, Toronto (Ontario, Canada), 2001.

[8] FEMA 450, *NEHRP recommended provisions for seismic regulations for new buildings and otherstructures*, Building seismic safety council for the federal emergency management agency, Washington DC, 2004.

[9] AISC, American institute of steel construction, *Seismic provisions for structural steel buildings*, Chicago, IL, 2005.

[10] Memarzadeh, P., Saadatpour, M. M., Azhari, M, 2010, "Nonlinear Dynamic Response and Ductility Requirements of a Typical Steel Plate Shear Wall Subjected to El Centro Earthquake", Iranian Journal of Science & Technology, Transaction B: Engineering, Vol. 34(B4), pp. 371-384.

[11] Memarzadeh, P., 2008,"Ductility behavior of a steel plate shear wall by explicit dynamic analyzing", The 14th World Conference on Earthquake Engineering, Beijing, China.

[12] Memarzadeh, P., Mirlohi, J., Behnamfar, F., 10-12 December 2011,"Seismic response of steel plate shear walls considering soil-structure interaction", 2nd European conference of civil engineering (ECCIE'11), Puerto De La Cruz, Tenerife, Spain.

[13] Mirlohi, J., Memarzadeh, P., Behnamfar, F., 14-16 July 2011,"The effect of soil-flexibility on seismic response of a typical steel plate shear wall sunjected to Duze earthquake", 4th Int. Conf. on engineering mechanics, structures, engineering geology, Corfu Island, Greece.